

KNIHA

Najskôr zaujala esejou Všetci by sme mali byť feministi. V románe Amerikána opisuje skúsenosti zo života černochoch v USA

Rasa je v Amerike stále problém

Bolo to asi len vekom, v ktorom mnohí túžili po živote v zahraničí. Jedni snivali o neznámej Austrálii, iní o čarovnom Novom Zélande, ďalší o veľkolepom Londýne. Videli sa v uliciach ďalekých miest s perspektívnou prácou a jasným cieľom.

Nikto z nich neutekal pred vojnou, hladom či chorobami. Zvažovali len únik pred ťaživou letargiou života a každodennou nespokojnosťou. Presvedčali sami seba, že skutočný život sa odohráva práve tam – niekde inde ako doma.

Túto túžbu nepredukuje štát ani farba pleti, je spoločná pre Európanov aj Afričanov. To dokazuje román Amerikána (Host, 2017), ktorý je príbehom o mladých ľuďoch z Nigérie. Tí snívajú o živote v cudzine, najlepšie v Amerike. Pretože byť Američan znamená mať istotu – istotu vzdelania a dobrej práce.

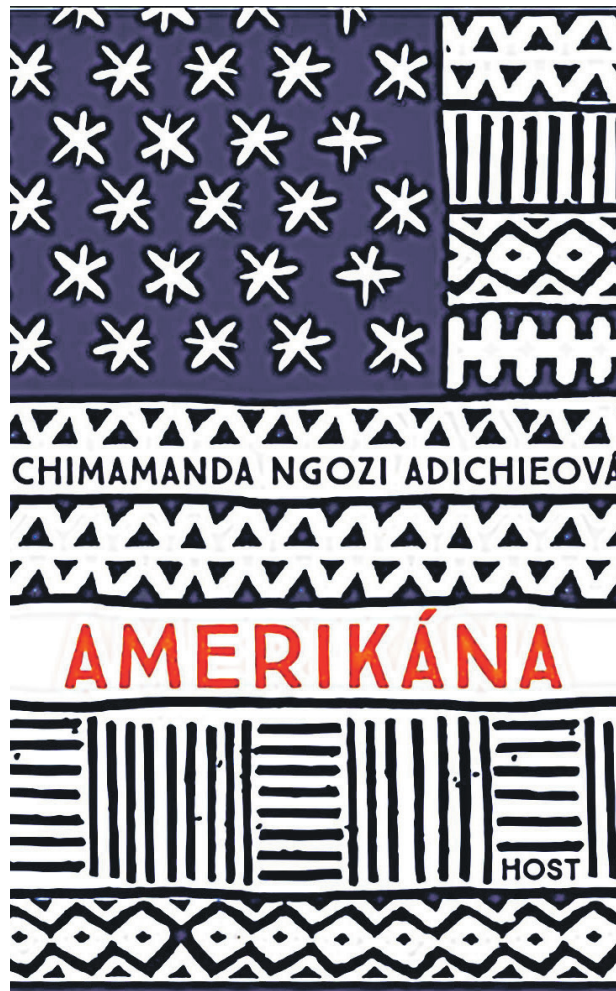
Nigéria je totiž nefungujúci štát, v ktorom kolabuje školstvo – v prázdnych triedach nemá kto vyučovať a učiteľia štrajkujú pre meškajúce výplaty.

„Nie sme ovce. Tento režim s nami zaobchádza ako s ovcami, a my sa ako ovce začíname správať. Poriadny výskum som nemal možnosť robiť už roky, pretože každý deň organizujem štrajky a hovorím o tom, že sme nedostali plat a v učebniach chýba krieda,“ píše Chimamanda Ngozi Adichieová o svojej rodnej krajine a neskôr opisuje, ako sa pri moci striedajú generáli, ktorí rozdávali autá s takou ľahkosťou, akoby išlo o žuvačky.

AMERIKA Z COSBY SHOW

Nigéria je krajina protikladov – cesty plné výmoľov a mlák brázdia autá zahraničných značiek s tmavými sklami. Kým jedni sa učia pri petrolejovej lampe, iní nevedia čo s peniazmi. Štát je prerastený korupciou a zdá sa, že k bohatstvu vedie len jedna cesta. Tí odvážnejší chcú preto z takejto spoločnosti uniknúť.

Svet sa hranicami Nigérie a hlavne ďaleko od Afriky vyvoláva u mladých posvätnú úctu. To evokuje scéna, keď sa jeden z partie kamarátov vráti z výletu zo Švajčiarska a niektorí mu hladkajú topánky, pretože chodil po snehu.

Cieľom nigérijskej mládeže však nie je Európa, ani krátky výlet do hôr, ale život v Amerike. Predstavuje v ich očiach budúcnosť, ktorú v rodnej krajine nevidia. Na to odkazuje aj názov románu, ktorého hlavnými hrdinami je pár Ifemelu a Obinze. Tí prežívajú lásku v čase, keď sa z detstva prepupujú do dospelosti a popri zahraničnej literatúre spoznávajú vlastné telá.

A kým Obinze urputne sníva o Amerike ako o svojom novom domove, do USA vycestuje Ifemelu, ktorej sa to podarí akoby náhodou.

Na rozdiel od Obinzeho pozná Ameriku len zo seriálu Cosby Show, nevie, ako sa pripravujú hotdogy, a vystrašene sleduje správy v televízii o vraždách a krádežiach, ktoré striedajú reklamy s riešeniami na všetko. Popritom smúti za domovom, rodnou rečou a známymi kulisami doterajšieho života.

„Ten prvý rok bol pre Ifemelu rokom čakania. Cítila, že skutočnú Ameriku má hneď za rohom. (...) Jej život nadobudol elementárny ráz, zredukoval sa na podnecujúcu prostotu – bez rodičov, kamarátov a domova, bez známych

orientačných bodov, ktoré z nej robili to, čím bola.“

Identita migrantov v cudzine je nosnou témou 500-stranového románu. Pristahovalci totiž musia zápasit' o to, aby zapadli. Niektorí to skúšajú zmenou účesu, druhí prízvukom v novej reči, tretí preukazom sociálneho poistenia. Jedni zabúdajú, odkiaľ prišli, iným sa to napriek urputnej snahe nedarí.

Adichieová to vykresluje pomocou skupiny kamarátov, ktorí sa z Nigérie rozprchli po svete a žili od Londýna po Philadelphiu. Niektorí sa ľahko prispôbili novému prostrediu, iní trpeli a túžili po návrate. Jedni odišli kvôli lepšej budúcnosti pre svoje deti, druhí to urobili pre seba. Každý z nich to však aspoň skúsil, hoci nie vždy sa to skončilo happy endom.

BEYONCÉ, DIOR AJ ŠVÉDSKE ŠTUDENTKY

Román Amerikána je do veľkej miery autobiografický, keďže samotná autorka ako 19-ročná opustila Nigériu a odišla študovať do USA. Dnes je z nej známa obrankyňa ženských práv a feministka. Keď pred piatimi rokmi

vystúpila na konferencii TEDx so svojou esejou Všetci by sme mali byť feministi (We should all be feminists), zožala veľký úspech. Časť z jej príspevku o rok neskôr použila americká speváčka Beyoncé vo svojej piesni Flawless.

Pred dvoma rokmi esej preložili do švédčiny a poslali všetkým 16-ročným študentkám s cieľom diskutovať o rovnosti pohlaví a feminizme. Vlni zas módnym dom Dior obliekol svoje modelky do jednoduchých tričiek s nápisom – We should all be feminists.

Okrem boja za práva žien je Adichieová aj obrankyňou práv černochoch, a cítiť to z každej strany jej štvrtého románu.

Prostredníctvom postavy Ifemelu sa v ňom delí so svojimi skúsenosťami z prvých rokov v USA, keď pravdepodobne prežívala šok z rozdielnej kultúry a odlišných pravidiel správania sa.

„Teraz ste v Amerike – nečakajte, že budete mať na obed teplé jedlo. Tieto africké chute si musíte zakázať. Keď sa ocitnete na návšteve u nejakého len trochu bohatšieho Američana, ponúkne vám, že vás prevedie po dome. Pusťte z hlavy, že doma by váš otec dostal záchvat, keby sa ktokoľvek priblížil k jeho spálni. Všetci vieme, že ďalej ako do obývačky sa nechodí – a keď je to nevyhnutne nutné, tak ešte na záchod. Vy sa však usmievajte, nasledujte Američana, dom si prezrite a hlavne všetko chváľte.“

Smútok po domove Ifemelu nakoniec potlačí a vystrieda ho snahou pochopiť svoj nový domov – obliekať sa rovnako ako jej spolužiačky, fandiť jednému tímu v Super Bowle, poznať americké sladkosti a naučiť sa merať vzdialenosti na míle.

Zvyká si tiež na inú formu štúdia, keď úlohy dostáva e-mailom, sedáva v učebni s klimatizáciou a má na výber niekoľko náhradných termínov.

„Ifemelu naopak nevyhovovala ‚aktívna účasť‘, ako to nazývali vyučujúci, a nechápala, prečo by sa mala započítavať do konečnej známky. Viedlo to len k tomu, že študenti mleli a mleli a strácal sa čas s obyčajnými, prázdnyimi, niekedy i nezmyselnými frázami. Američanov zjavne už od základnej školy učili v triede niečo hovoriť, čokoľvek. (...) Zásadne nehovorili ‚Neviem‘, ale ‚Nie som si istý‘, čím síce neposkytovali žiadnu informáciu, ale stále to ešte nevylučovalo možnosť, že odpoveď poznajú. (...) Takisto sa vyhýbali priamym pokynom – nehovorili ‚Spýtaj sa niekoho hore‘, ale ‚Možno by si sa mala spýtať niekoho hore‘.“

A nadmerne používali slovo „nadšený“ – učiteľ bol nadšený z novej knihy, študenti z nového seminára, politik z nového zákona až nakoniec bolo toho nadšenia príliš.

V AMERIKE JE VŠETKO V PORIADKU

Aby si Ifemelu utriedila myšlienky a zorientovala sa v novom prostredí, začne písať blog. Zakrátko získa potrebnú sebadôveru a ako blogerka sa zameria na problém rasy. Otvorene a priamo kritizuje pretváрку Američanov, ktorí vyhlasujú, že rasa pre nich nie je dôležitá.

Na konkrétnych príkladoch vysvetľuje, že mnohým síce neprekáža černošská pestúnka alebo šofér limuzíny, ale černošský šéf je pre nich veľkým problémom. Keď zas černochoch na ulici prijme peniaze, ktoré mu niekto dlhoval, a iný to vidí, automaticky začne tohto černochocha podozrievať z obchodovania s drogami.

„Americkí černosí poznajú inú Ameriku ako bieli Američania – poznajú Ameriku drsnejšiu, škaredšiu. Ale to sa hovoriť nemá, pretože v Amerike je všetko v poriadku a každý je rovnaký.“

Niektoré blogerské príspevky sú však prázdne, iné sú určené len černochochom – nie všetkým totiž oslovia rady, ako si pripraviť prírodné prípravky na černošské vlasy. Aspoň časť blogu však ponúka neobvyčajný pohľad na Spojené štáty.

Ifemelu sa tam delí o skúsenosti z americkej spoločnosti, cituje svojich priateľov a známych, ako sa vyjadrujú o černochoch a ako ich vnímajú. Nezabudne tiež podotknúť, že v USA pre seba len ťažko nájde ženský časopis, keďže luxusné výrobky využívajú len biele modelky.

„Že pre vás rasa nebola problém, hovoríte len preto, že si to prajete. Prajeme si to všetci. Ale je to lož. Ja som prišla z krajiny, kde rasa nebol problém – neuvažovala som o sebe ako o černoške a černoška sa zo mňa stala, až keď som prišla do Ameriky.“

Slabinou románu sú postavy, ktoré v mnohom zostávajú nerozvinuté. Z Ifemelu sa nakoniec stáva Nigérijčanka s americkým myslením a Obinze si nekalé obchody vyvala nahrádza aspoň dobročinnými akciami. Ich kľúčové rozhodnutia sú však akoby chvíľkové, bez ďalšieho jasného vysvetlenia.

Naopak, charakter menej dôležitých postáv prezradí iba jedno zaváhanie alebo krátky dialóg, pričom väčšina z nich sa v príbehu ukáže len na chvíľu, aby sa potom rýchlo stratili aj s ťažko zapamätateľnými menami.

Napriek týmto nedostatkom je román výnimočnou výpoveďou imigrantky v Amerike. Je totiž o hľadani vlastného miesta, identity a túžbe patriť do nového sveta. Tam, kde sa človek nemusí hrať na domáceho, ale ním aj skutočne je.

DENISA BALLOVÁ
reportérka